

Hikmet Yurdu, Yıl: 5, C: 5, Sayı: 10, Temmuz – Aralık 2012/2, ss. 151 - 181

Üstün Yetenekliler ve Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bilim ve Sanat Merkezleri (Malatya Bilim ve Sanat Merkezi Örneği)

Gifted Students and the Education of Gifted Students in Science and Arts Centers
(Malatya Science and Arts Centers Case)

M.Çağlar KURTDAS

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Öğr.

Malatya Bilim ve Sanat Merkezi Felsefe Danışmanı

caqlarkurtdas@hotmail.com

Özet

Üstün yetenekli çocuklar bir ülkenin geleceği için çok büyük bir önem arz etmektedir. Üstün yetenekli çocukların önemi içlerinde taşıdıkları gizil güçten gelmektedir. Bu güç toplumların gelişimi ve ilerlemesi için hayati derecede önemlidir. Bu bakımdan, üstün yetenekli çocuklar özel eğitime gerek duymaktadır ve eğitimleri çok önemlidir. Ülkemizde üstün yetenekli çocukların ihtiyaç duyduğu tarzda eğitim şu an Bilim ve Sanat Merkezlerinde yürütülmeye çalışılmaktadır. Ancak, Bilim ve Sanat Merkezlerinin üstün yeteneklilerin ihtiyacı olan eğitimi vermekte büyük eksiklikleri vardır. Bu makalenin amacı, üstün yetenekli çocukları ve özelliklerini tanıtmak, üstün yeteneklilerin eğitimine dikkat çekerek Bilim ve Sanat Merkezlerini ve eksikliklerini Malatya Bilim ve Sanat Merkezi örneğinde irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenek, Üstün Zekâ, Üstün Yetenekli Çocuk, Bilim ve Sanat Merkezleri, Özel Eğitim.

Abstract:

Gifted children are a country of great importance for the future. Gifted children are important because there is a force hidden inside them. This power is vital for the development and progression of societies. In this regard, education of gifted children very important and they need special education. Style education needs of gifted children are Art and Science Centers in our country right now. However, the Science and Art Centers are major shortcomings. The purpose of this article, the characteristics of gifted children identify, education of gifted children drawing attention. In addition, drawing attention deficiencies of Science and Art Centers and Science and Art Center to examine the case of Malatya.

Keywords: Superior talent, superior intelligence, Gifted Children, Science and Art Centers, Special Education.

Giriş

İçinde yaşadığımız ve “bilgi çağı” olarak da adlandırılan bu dönemde en değerli şey bilgiye sahip olup onu kullanabilmektir. Bu yüzden, yeni yetişen nesillerin bilgiyle donanımlı olarak yetişebilmesi bir ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Bir ülkede eğitime ne kadar önem verildiği ve eğitime yapılan yatırımların büyüklüğü o ülkenin gelişmişlik düzeyi ile doğru orantıdır. Gelişmekte olan bir ülke olarak ülkemizde de eğitime daha çok önem verilmeli, yeni yetişen nesilleri bilgiyle donanımlı ve onu kullanmasını bilen bireyler olarak yetiştirmeliyiz. Bu bağlamda eğitim ve eğitimin kalitesi Türkiye için temel sorun olmalıdır.

Eğitim alanında, bireylere verilen eğitimin kalitesinin yanında, bireylerin ihtiyacı olan eğitimin tespit edilmesi ve tespit edilen eğitimin verilmesi gerekliliği de önemli bir sorundur. Bu bağlamda, bir ülkenin en temel değerlerinden biri olan ve ülkenin her alanında lokomotif olan üstün yeteneklilerin eğitimi de çok büyük bir önem arz etmektedir. Her ülkede, toplam nüfusun %2’si nin üstün yetenekli olarak kabul edildiği düşünülürse, üstün yeteneklilerin eğitimi bir ülke için hayati derecede önemli olmaktadır. Bu makalenin amacı, ülkemiz için çok önemli bir değer olan üstün yetenekli öğrenciler ve onların özelliklerini ortaya koymak, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine dikkat çekmek, üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçları olan tarzda bir eğitim veren Bilim ve Sanat Merkezleri ve merkezlerin eksikliklerini Malatya Bilim ve Sanat Merkezi örneğinde irdelemektir.

1. Yetenek ve Zekâ Kavramı

Yetenek insanın doğuştan getirdiği ve içinde gizil bir güç halinde bulunan bazı özellikleri anlatan bir kavramdır. Buna göre, bazı insanların bazı alanlarda diğer insanlara oranla daha fazla yeteneği vardır. Ancak yeteneğin var olması tek başına yeterli değildir. Bu yeteneğin farkına varmak ve onu geliştirmek en az yeteneğin varlığı kadar önemli bir durumdur. Üstün yetenek ise, bir veya birkaç alanda var olan ileri düzeyde bir kabiliyet ve performansı anlatmak için kullanılır. Bu anlamda üstün yetenek bir insan için, tek bir alanla sınırlı olabileceği gibi birkaç alanda da görülebilmektedir. Bu bağlamda zekânın da bir yetenek olduğunu söyleyebiliriz.

Geçmişten günümüze kadar zekânın pek çok tanımı yapılmış ancak üzerinde uzlaşılabilen tek bir tanımı yapılamamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, zekânın mahiyetinde ve ölçülmesinde farklılaşan yaklaşımların, psikolojideki ekollerin ve bu ekol-

lerin zekâya bakış açısının büyük rolü vardır.

En geniş anlamı ile zekâ, bir genel zihin gücü olarak tanımlanır (Baymur, 1996:227). Zekâ, soyut düşünme, kavrama, problem çözme, bildiklerini yeni durumlara uygulama, akıl yürütme, bellek, geçmiş deneyimlerden kazanılan bilgileri kullanma vb. dâhil olmak üzere zihinsel yetilerin toplamıdır (Budak, 2005:848). Zekâ öğrenme ve genel problem çözme yeteneğidir. Zekâ zihin aracılığıyla yeni sorunları çözebilme yetisidir. Çevreye uyum aracıdır. Olay ya da olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini kurabilme yetisidir (Ataman, 1998:176; Binbaşıoğlu, 1992:86). Zekâ çok boyutlu bir kavramdır ve en genel anlamıyla bireyde bulunan, problem çözme, çevreye uyum, yaratıcılık, öğrenme, soyut ve somut düşünme yeteneklerinin bir bileşimini ifade eder.

Zekânın tanımında olduğu gibi kaynağı konusunda da tartışmalar vardır. Zekânın kaynağı konusunda ki tartışmalar, kalıtım ve çevresel etkenler ekseninde devam etmektedir. Buna göre, zekânın kalıtsal olduğu ve çevresel etkenlerin etkisinin olmadığını savunan görüşlerin yanında, çevresel etkenlerinde zekânın belirleyicisi olduğunu söyleyen görüşlerde mevcuttur (Karaküçük-Oral, 2008:171-172). Zekâ genel anlamda zihinsel bir güç olduğundan dolayı büyük oranda kalıtsaldır. Ancak, son yıllarda yapılan çalışmalar çevresel faktörlerin de zekâyı belirleyen ölçütlerden biri olduğunu göstermiştir.

Zekânın tanımı ve mahiyeti psikolojideki kuramsal yaklaşımlara göre değişmektedir. Bu bağlamda zekâyı açıklayan üç temel kuramdan bahsedebiliriz (Baymur, 1996:228-230; Karaküçük-Oral, 2008:172-179).

- 1- Tek Etmen Kuramı: Bu kuram zekâyı genel bir yetenek olarak algılamaktadır. Buna göre zekâ, genel tek bir yetenektan oluşmaktadır. Bu yetenek; soyut düşünme yeteneği (Terman), problem çözme yeteneği (Davis), yeni koşullara uyabilme yeteneği (Stern) olabilir. Buna göre zekâ, bireyin çevresine etkili bir şekilde uyumunu sağlayan genel bir yetenektir.
- 2- Çift Etmen Kuramı: Spearman'a göre zekâ bir genel yetenek ile birçok özel yeteneğin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Spearman tek faktörlü açıklamaların ötesine giderek zekâyı, genel ve özel yeteneğin birlikte çalışarak gösterdikleri performans olarak açıklamıştır.
- 3- Çok Etmen Kuramı: Bu yaklaşıma göre zekâ birçok özel yeteneğin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Thorndike'e göre zekânın mekanik, sosyal ve soyut olmak üzere üç şekli vardır. Thurstone ise, zekâyı birçok fikrinsel yeteneğin karışımı olarak tanımlar. Bu yetenekler, sözel anlayış, sözel akıcılık, sayısal yetkinlik, uzay ilişkilerini kavrama, bellek, algısal hız ve mantıksal düşünmedir. Gardner da çoklu bir zekâ modeli geliştirerek, sekiz farklı zekâ tü-

rü tanımlamıştır. Bunlar; dille ilgili sözel zekâ, mantıksal-matematiksel zekâ, uzay ilişkilerine ilişkin zekâ, müzik zekâsı, bedensel-kinestetik zekâ, kişiler arası ilişkilerle ilgili zekâ, kişinin kendisi ile ilişkisine yönelik zekâ, doğal zekâ.

Zekâyı açıklayan ve tanımlayan bu yaklaşımların ortak noktası zekâyı bir yetenek olarak tanımlamalarıdır. Sonuçta zekâ genel anlamda bir yetenektir ancak bu yetenek farklı alanlarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda zekâyı açıklayan yaklaşımlardan çoklu etmenler kuramı günümüzde daha geçerli olarak kabul edilmektedir.

İnsan zekâsı doğrudan olmasa da dolaylı olarak ölçülebilmektedir ve zekâyı ölçmek için çeşitli testler kullanılmaktadır. Zekâ, zekâ bölümü (IQ) şeklinde ifade edilerek ölçülür ve bireyin testle belirlenen zekâ yaşının bireyin takvim yaşına bölünüp yüz ile çarpılması ile bulunur.

Zekâ Yaşı

Zekâ Bölümü (IQ)= ----- X 100

Takvim Yaşı

Örneğin günümüzde en çok kullanılan - Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde de kullanılmaktadır- zekâ testlerinden olan Wechsler (WISC_R) zekâ testi zekâ bölümünü 0-200 arasında değerlendirmektedir. Buna göre;

- Zekâ Bölümü 0-70 zekâ özürlü, toplam nüfusun %2'si
- Zekâ Bölümü 70-80 düşük zekâ, toplam nüfusun %7'si
- Zekâ Bölümü 80-90 donuk zekâ, toplam nüfusun %16'sı
- Zekâ Bölümü 90-110 normal zekâ, toplam nüfusun %50'si
- Zekâ Bölümü 110-120 parlak zekâ, toplam nüfusun %16'sı
- Zekâ Bölümü 120-130 üstün zekâ, toplam nüfusun %7'si
- Zekâ Bölümü 130 ve üstü çok üstün zekâ, toplam nüfusun %2'si dir.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan zekâ testleri bireysel ve grup testleri olarak ikiye ayrılmaktadır (Morgan, 2009:266-270; Arkonaç, 2005:360-370; Karaküçük-Oral, 2008:180-181).

A- Bireysel Testler:

- Standort-Binet zekâ testi
- Wechsler (WISC_R) zekâ testi
- Porteus Labirent testi
- Goodenough-Harris Adam Çizme testi
- Alexander Pratik Yetenek testi

B- Grup Testleri:

- Cattell zekâ testi
- İlerlemeli Matrisler testi
- Thurstone Temel Kabiliyet testi
- Genel Yetenek Test Bataryası

Sonuçta zekâ testleri zekâyı dolaylı olarak ölçen araçlardır. Bu nedenle yüzde yüz kesin sonuçlar verdiğini söyleyemeyiz. Zekâ testini yapan kişinin uzman olup olmaması, test yapılırken bulunulan ortam ve teste tabi tutulan kişinin o anki durumu, testin kültüre uygun olup olmaması sonuçları etkileyen önemli etkenler olmaktadır.

2. Üstün Yetenek

Üstün yetenek, üstün zekâyı da içine alan fakat üstün zekâdan çok daha fazlasını içeren bir kavramdır. Üstün yeteneğin ne olduğuna ve tanımına ilişkin pek çok farklı bakış açısı bulunmaktadır. Ancak bütün tanımlamaların ortak noktası; üstün yeteneğin bir veya birkaç alanda gösterilen başarı ve üstün performans olarak tanımlamasıdır. Üstün yeteneği belirleyen çeşitli ölçütler vardır. Bunların başında zekâ gelmektedir. Bunun dışında sanatsal alandaki yetenekler, sosyal alanda gösterilen başarı üstün yeteneğin kapsamına girmektedir.

Üstün yetenek ve üstün yetenekli çocuk çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: Beşer bir alanda veya dalda her zaman olağan üstü başarı ve etkinlik gösteren kimse (Wity, 1963:7), zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeylerde performans gösterdiği alan ve konu uzmanları tarafından belirlenen çocuklar (Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, 2001), farklı türden insanlar olmayıp bazı özelliklerin dağılımı, sıklığı, zamanlaması ve kompozisyonu açısından farklılık gösteren kimse (Akarsu, 2001:3) genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği, liderlik yeteneği, görsel ve gösteri sanatlarında yetenek psiko-motor yetenek alanlarından birinde ya da bir kaçında yüksek performans ve başarı gösterme (Ersoy-Avcı, 2004:195; Akarsu, 2001:16) zihinsel yeteneklerinin ya da zekâlarının birden çoğunda akranlarına göre üstün performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan ve başladığı işi tamamlama, üstesinden gelmede yüksek görev anlayışı bulunan çocuk (Ataman, 1998:178) ve zekâ bölümü 130 ve üzeri olanlar, üstün yetenekli olarak tanımlanmaktadır.

Tanımlamalarda her ne kadar üstün yetenek geniş bir yelpazede ele alınsa da

günümüzde, üstün yeteneğin tanımlanmasında ve ölçülmesinde zekâ ve zekânın ölçülmesi sonucu elde edilen zekâ bölümü daha ön plana çıkmaktadır. Bu durum, bazı eleştirileri ve sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Zekânın üstün yeteneğin belirlenmesinde tek veya temel etken olarak gören yaklaşımlar üstün yeteneği zekâyla sınırlandırarak diğer alanlardaki yetenekleri ve başarıları dikkate almamakta ve tanımını sınırlandırmaktadır. Bu bağlamda, üstün yeteneği sadece zekâ bölümü ile sınırlandıran yaklaşımlar birçok bakımda eleştirilmektedir.

Bunun yanında, zekâ ve yetenek gibi özelliklerin ölçümü, ölçü araçlarının standart olmaması nedeni ile toplumdan topluma, sosyo-ekonomik düzeye, kültür ve ülkelere göre değişiklikler göstermektedir (Ataman, 1998:175). Bunun sonucunda belli bir ülkede ve o ülkenin kültürü esas alınarak hazırlanan zekâ ölçeklerinin diğer ülkelerde uygulanması beraberinde bazı sıkıntılar doğurmaktadır. Bu sıkıntıları aşmak için zekâ ölçeklerinin uygulanacağı toplumun kültürüne uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Zekâyı ölçen ölçeklerin belli bir kültür düzeyini dikkate alarak hazırlanması da başka bir eleştiri noktasıdır. Özellikle alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların ölçeklerce ölçülen özelliklerde alt değerler alması ölçeklerin belli bir kültür düzeyini dikkate aldığını göstermektedir. Bunun yanında zekâ bölümü gibi tek bir puanı tutturuların belli bir kümeye alınması söz konusu iken bu puandan bir ya da iki puan aşağıda olanların kümeye girememesi ve gruplama dışında kalması diğer bir eleştiri noktasıdır (Ataman, 1998:178).

Her şeyden önce zekâ bölümünü ölçen zekâ testleri öğrencilerin testin yapıldığı andaki anlık başarısına odaklanmaktadır. Testin yapıldığı anda gerçekten üstün yetenekli olduğu halde çeşitli sebeplerle başarı gösteremeyen öğrenciler elenmektedir. Bu yüzden zekânın kısıtlı bir zamanda ölçülmesi doğru değildir. Ayrıca üstün yeteneklilerin belirlenmesinde sadece zekânın ölçülmesi sanatsal alanda başarılı olan ve üstün yeteneğe sahip öğrencilerin yeteneğini ölçmemekte ve onları tanımın dışında bırakmaktadır. Bütün bunların yanında aynı zekâ bölümüne sahip öğrencilerin aynı derecede başarı göstermesi de mümkün değildir. Çünkü çocukların ilgi alanları ve yetenekleri farklılaşabilmektedir. Yeteneği sadece zekâ bölümü ile sınırlandıran yaklaşımların olumsuzluklarının sonucunda zekâyı farklı yetenek alanlarını da içine alan ölçekler geliştirmiştir.

Konuya geniş bir perspektiften bakan yaklaşımlar ise, anlık yapılan zekâ testleri sonuçlarının yanında anlıksal olmayan alanlardaki yeterliliği de üstün yetenek kapsamı içine almaktadırlar. Böyle bir yaklaşımda çocuğun akademik ve anlıksal alandaki yeter-

liliği kadar toplumsal ilişkiler, yaratıcılık, önderlik vb. alanlardaki yetenekleri de dikkate alınmaktadır. Tanımlamada bu yaklaşımı savunanlar, üstün zekâlı çocuğu yukarıda bahsedilen alanlardan bir ya da bir kaçında yaşlılarına göre üst %10'da bulunan çocuklar olarak tanımlamaktadır (Ataman, 1984:337). Renzulli'nin yapmış olduğu tanım da üstün yetenek konusunda geniş bir bakış açısı sunmakta ve günümüzde daha çok kabul görmektedir. Renzulli'ye göre üstün zekâ insan yapısının üç temel ögesi arasındaki etkileşimden ortaya çıkmaktadır. Bunlar,

- 1- Genel anlksal gelişimde ortalamanın üstünde olmak
- 2- Üstün yaratıcılık düzeyi göstermek
- 3- Üst düzey bir güdülenme ile kendini göreve adanma, işte bu üç ögenin kesişim alanı üstün zekâlıları kapsamaktadır. Bu çocukların oranı da bütün içinde %2 olarak kabul edilmektedir (Ataman, 2004:157; Akarsu, 2001:11).

Sonuçta üstün yetenekli çocuk, yaşlılarına göre bir veya birden fazla alanda üstün başarı ve performans gösteren ve yaşının bulunduğu düzeyden daha üst düzeyde yetenek ve becerilere sahip olan çocuktur. Bu çocukların tanınmasında kullanılan en önemli yöntem zekâyı ölçen testler olmaktadır. Ancak zekâ ölçen testler tek başına üstün yeteneği belirlemede yeterli değildir. Üstün yetenekli çocuğu belirlemede zekâ testlerini yanında öğretmen ve ebeveyn gözlemleri ve çocukların sanatsal ve sosyal alanda gösterecekleri performansları da ölçen ölçekler gerekmektedir. Ancak bu sayede gerçekten üstün yetenekli çocukları tanıyıp onlara ihtiyaç duydukları eğitim verilebilir.

2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri

Üstün yetenekli çocukların özellikleri ile ilgili dört temel sınıflama yapılabilir. Bunlar; üstün yetenekli çocukların bedensel özellikleri, kişilik özellikleri, zihinsel özellikleri ve sosyal özellikleridir. Bu özellikler şunlardır: (Ataman, 1998:181-183; Ataman, 1984:338-339; Ataman, 2004:158-159; Akarsu, 2001: 18...21; Cutts-Moseley, 2004:62...77; Witty, 1963:18...21; Hökelekli-Gündüz, 2004:133-134; Enç, 2005:171-172; Dağlıoğlu-Alemdar, 2010:850-851; Çağlar, 2004:113...124; Davaslıgil, 2004:212-214; Ersoy-Avcı, 2004:196-197).

1- Bedensel Özellikleri

- Üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre daha iri ve sağlıklıdır.
- Yürümeye ve konuşmaya daha erken başlarlar.
- Hastalıklara karşı daha dirençlidirler, bağışıklıkları daha güçlüdür.
- Daha uzun yaşam sürelerine sahiptirler.
- Akranlarına göre daha göze çarpan üstün fiziksel özelliklere sahiptirler.

2- Kişilik Özellikleri

- Üstü yetenekli çocuklar mükemmeliyetçidir. Yaptıkları her işin mükemmel ve kusursuz olmasını isterler
- Daha güçlü bir yapıları vardır. Çalışkan ve azimlidirler.
- Duyarlıdırlar. Özellikle ahlaki ve toplumsal değerlere duyarlı ve bağlıdırlar.
- Empati kurma yetenekleri güçlüdür.
- Yenilikçi ve yaratıcıdırlar.
- Alçak gönüldürler ancak kendilerine her konuda güvenirlir.
- Saygılıdırlar.
- Bağımsızdırlar.
- Sosyal yanları güçlüdür.
- Espri yeteneği gelişmiştir.

3- Zihinsel Özellikleri

- Sorgulamada ve sorun çözmede yüksek mantıksal gelişime sahiptirler.
- Dil gelişimleri erkendir ve her dönemde özgün ifade biçimleri kullanırlar. Küçük yaşlardan itibaren ileri sözcük dağarcığına sahiptirler.
- Akademik alanda üstün başarı gösterirler.
- Yaratıcılık özellikleri her alanda gelişmiştir.
- Üst düzey bir güdülenme, ısrar ve sebat gösterirler. Uzun süre dikkatlerini bir konuya yoğunlaştırabilirler.
- Gözlem ve merak yetenekleri oldukça gelişmiştir.
- Soyut düşünme yeteneğine sahiptirler.
- Güçlü bir belleğe sahiptirler.
- Geniş bir hayal güçleri vardır.
- Eleştirel düşünme yeteneğine sahiptirler.
- Öğrenmeleri çabuk ve sağlamdır.

4- Sosyal Özellikleri

- Lider ruhludurlar ve grupta liderlik özellikleri gösterirler.
- Geniş bir ilgi alanları vardır.
- Toplumda güçlü ilişkiler kurabilme yeteneklerine sahiptirler.
- Duyarlılıkları gelişmiştir. Dünya sorunlarına ve toplumsal sorunlara ilgili ve duyarlıdırlar.
- Genellikle yaşlılarından büyüklerle arkadaşlık ederler.
- Uyum yetenekleri güçlüdür. Özellikle yeni durumlara çabuk uyum gösterirler.

2.2. Üstün Yeteneklilere Neden Özel Eğitim Verilmeli

Üstün yetenekli çocuklar özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Tıpkı toplumda diğer özel eğitime muhtaç olan bedensel ve zihinsel engelli öğrenciler gibi özel eğitim alması

gereken üstün yetenekliler, alacakları özel eğitim sayesinde sahip oldukları yetenekleri gerek kendileri gerekse de toplum için en faydalı şekilde kullanabilecektir.

Tarihe baktığımızda büyük liderlerin ve ülkeleri yöneten kadroların çoğunun üstün yetenekli insanlardan oluştuğunu ve ülkelerin üstün yeteneklilerden yararlanmak için onların eğitimine yönelik çeşitli çalışmalar yaptığını görmekteyiz. Üstün yeteneğe sahip insanların eğitiminin toplumlara büyük yarar sağlayacağı gerçeğinden hareketle doğru bir eğitimle üstün yetenekli insanlar toplumların her alanda lokomotifleri olmakta ve gerek ülkeleri için gerekse de tüm dünya için olumlu işlere imza atabilmektedir. Doğal olarak bunun en önemli koşulu ise, üstün yeteneklilere ihtiyaçları olan eğitimi vermektir.

Üstün yeteneklilerin eğitimi neden çok önemli bir konudur? Öncelikle, üstün yeteneklilere layık oldukları ve gereken ilgiyi göstermekle onların çevrelerine, ülkelerine ve tüm dünyaya verebilecekleri erdem kaçırılmamış olacaktır. İkincisi, bu tür öğrencilere sahip olmak ve onlardaki gücün bilincine varmak ülkelerin gelecek beklentilerini planlamalarına ve yönlendirmelerine yol açar (Cutts-Moseley, 2004:53).

Özel eğitim, beden, anlık ve toplumsal gelişim açılarından ayrıcalıklı olan ve bu ayrıcalıkları olağan eğitim hizmetleri ile karşılanamayan çocuklara dönük eğitim hizmetleri olarak tanımlanabilir (Enç, 2005:13). Bu bağlamda, toplumda bedensel ve zihinsel engellilerin yanı sıra üstün yeteneklilerinde özel eğitim alması zorunludur. Ancak üstün yeteneklilerin özel bir eğitim alması konusunda ortaya atılan bazı düşünceler ve uygulamalar toplumların sahip olduğu en önemli değerlerden biri olan üstün yetenekli öğrencilerin, sahip oldukları gücü kullanmaları için gerekli eğitim ve ortamlar yaratılmadığından, yok olup gitmelerine neden olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerin çoğunda zekâ ve bedensel özüre sahip öğrencilere özel eğitim olanakları sağlanmaktadır. Ancak benzer eğitim olanaklarının üstün yeteneklilere sağlanması söz konusu olduğunda, üstün yeteneklilerin kolay öğrendikleri, uyumlu oldukları ve zaten diğer öğrencilerden daha üst bir zekâ düzeyine sahip oldukları düşünüldüğünden özel eğitime gereksinimleri olmadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, özel eğitimin, en çok ihmal edilen ve hep oluruna bırakılan alanı üstün yetenekli çocukların eğitimi alanı olmuştur. Özellikle ilköğretim ve bir dereceye kadar ortaöğretim programları orta ve orta çevresi yeteneğe sahip öğrencilere göre düzenlenmektedir. Bu durum üstün yeteneklilerin ihtiyaç duyduğu eğitimi alamamasına yol açar. Bunun sonucunda programa ve okula yabancılaşabilecek olan üstün yetenekli çocuklarda, sahip oldukları

gücü tam olarak kullanamama, başka alanlara kayma ya da ileri öğretim alanında başarısızlıklara yol açmaktadır. Bunun sonucunda özel yeteneğinin farkına varılmadan pek çok öğrenci sıradan bir insan olarak keşfedilmeden yok olup gidecektir (Ataman, 1998:174; Enç, 2005:24; Ataman, 1984:336; Bilgili, 2004:244; Ataman, 2004:155-156).

2.3.Üstün Yeteneklilerin Eğitiminin Tarihçesi

Tüm dünyada olduğu gibi, üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili olarak Türkiye’de de çeşitli dönemlerde çalışmalar yapılmıştır. Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili olarak dünyada yapılan ilk çalışma Osmanlılar döneminde hayata geçirilen Enderun Mektepleridir. Osmanlılar ’da idari ve askeri kadronun yetiştirilmesi için oluşturulan saray eğitim kurumları (Ön rapor, 2004:53) olan Enderun’un amacı; ülkenin yönetimini üstlenecek nitelikteki üstün ve istisnai yeteneklerin keşfedilmesi ve yetiştirilmesiydi (Akarsu, 2001:39).

Türkiye’de, cumhuriyet döneminde de üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları şu şekilde özetleyebiliriz: (Akarsu, 2001:41...49; Ön rapor2004,55...58) (Dönmez, 2004:70; Ataman, 1998:182).

- 6660 sayılı müzik, resim ve diğer güzel sanat dallarında olağan üstü yetenek gösteren çocukların devletçe eğitilmesini düzenleyen yasa,
- 1416 sayılı yabancı ülkelere gönderilecek öğrenciler hakkında kanun,
- Fen liselerinin kurulması,
- 1964 yılında Ankara’da bazı okullarda denenen özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi,
- Anadolu liselerinin kurulması,
- Tübitak bursları ve yarışmaları,
- Bilim ve sanat merkezlerinin kurulması.

2.4.Bilim ve Sanat Merkezleri

Bilim ve Sanat Merkezleri (Bilsem), Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından üstün yetenekli çocukların eğitilmesi amacı ile 1993 yılında kurulmuştur. Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacı ile açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.

Bilim ve Sanat Merkezine şu anda ilköğretim ikinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler sınıf öğretmenlerince veya öğrencilerin ebeveynlerince aday gösterilerek bakanlık

tarafından belirlenen grup tarama testlerine tabi tutularak kayıt yaptırmaktadırlar. Öğretmenlerince veya ebeveynlerince aday gösterilen öğrenci ilk olarak Temel Kabiliyet Testi'ne (TKT) tabi tutulmaktadır. Temel Kabiliyet Testi çocuğun yeteneklerini ölçmek eğitsel ve mesleki rehberlik yapmak amacıyla uygulanan yetenek testidir. Dil, şekil-uzay, akıl yürütme, ayırt etme ve hesap olmak üzere beş özel yetenek ile genel yeteneği ölçen yedi alt testten oluşan bir grup testidir. Temel Kabiliyet Testi'ne katılan öğrenciler aldıkları puana göre üstten alta doğru sıralanmakta ve başvurdukları Bilim ve Sanat Merkezinin o yıllık kontenjanının üç katı öğrenci üstten alta doğru WISC_R zekâ testine girmek üzere seçilmektedirler. WISC_R zekâ testine giren öğrencilerden zekâ bölümü 130 ve üzeri olan öğrenciler Bilim ve Sanat merkezine kayıt yapmaya hak kazanmaktadır. Ancak öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerine girişte nasıl bir teste tabii tutulacaklarını bakanlık belirlemektedir. Örneğin 2012 yılında WISC_R zekâ testine girecek öğrenciler Temel Kabiliyet Testi ile değil de bakanlığın gönderdiği bir test ile seçilmişlerdir.

Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulayan Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan eğitim programı Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.10.2001 tarih ve 370 sayılı kararı ile yürürlüğe giren yönergesine uygun olarak yapılmaktadır. Buna göre Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıt yaptıran öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ölçüldükten sonra merkezce;

- 1- Uyum programı
- 2- Destek eğitimi Programı
 - İletişim becerileri
 - Grupla çalışma teknikleri
 - Öğrenme yöntemleri
 - Problem çözme teknikleri
 - Bilimsel araştırma teknikleri
 - Bilimsel çalışma yöntemleri
 - Yabancı dil
 - Bilgisayar
 - Sosyal aktiviteler
- 3- Bireysel yetenekleri fark ettirme programı
- 4- Özel yetenekleri geliştirici program
- 5- Proje üretimi programlarında eğitim alırlar.

3. Yöntem

Makalemizin amacı; Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden üstün yetenekli öğrencileri ve özelliklerini tanıtmak. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim aldıkları Bilim Sanat Merkezlerini ve Bilim Sanat Merkezlerinin sorunlarını Malatya Bilim ve Sanat Merkezi örneğinde irdelemektir.

Araştırmamız nitel bir çalışmadır ve veri toplama tekniği olarak anket uygulanmıştır. Bu çalışma için, uzman görüşü alınarak, yirmi dokuz sorudan oluşan bir anket hazırlanmış ve hazırlanan anket 2009-2010 ve 2010-2011 eğitim öğretim yıllarında Malatya Bilim ve Sanat Merkezine en az bir yıl devam etmiş ve çeşitli programlarda bulunan öğrencilere uygulanmıştır. 2010-2011 eğitim öğretim yılı itibari ile Malatya Bilim ve Sanat Merkezine kayıtlı toplam 329 öğrenci vardır. Araştırmamızın evreni Malatya Bilim ve Sanat Merkezine kayıtlı toplam 329 öğrencidir. Örneklemimiz ise, tesadüfi örneklem metodu seçilen 153 öğrenciden oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilerek tablolar halinde yorumlanmıştır.

Analizler için frekans dağılımları ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır. Çapraz tablolardan anlamlı sonuç verenler ele alınıp incelenmiştir.

4. Bulgular Ve Yorumlar

4.1. Demografik Özellikler

4.1.1.Sınıf

Tablo 1. Sınıf

	N	%
4.sınıf	71	46,4
5.sınıf	44	28,8
6.sınıf	9	5,9
7.sınıf	11	7,2
8.sınıf	7	4,6
9.sınıf	10	6,5
10.sınıf	1	,7
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler en fazla %46,4 ile 4. sınıf ve %28,8 ile 5. sınıfa devam etmektedir.

4.1.2. Cinsiyet

Tablo 2. Cinsiyet

	N	%
Kız	67	43, 8
Erkek	86	56, 2
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43, 8'i kız, %56, 2'si erkektir.

4.1.3.Yaş

Tablo 3. Yaş

	N	%
9-10 yaş	77	50, 3
11-12 yaş	49	32, 0
13-14 yaş	21	13, 7
15-16 yaş	6	3, 9
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %82,3'ü 9-12 yaş aralığında, %17,6'sı 13-16 yaş aralığındadır.

4.1.4. Anne Mesleği

Tablo 4. Anne mesleği

	N	%
Öğretmen, öğretim üyesi	42	27, 5
Memur	11	7, 2
Ev hanımı	63	41, 2
Mühendis, mimar	6	3, 9
Hemşire, ebe	18	11, 8
Doktor	5	3, 3
Kuaför	2	1, 3
Hâkim, avukat	2	1, 3
Emekli	3	2, 0
Polis	1	, 7
Toplam	153	100, 0

Öğrencilerin annelerinin %41, 2'si ev hanımıdır, % 58, 8'i çalışmaktadır. Çalışanlar ise en fazla öğretmen-öğretim görevlisi(%27,5), ebe-hemşire (%11,8) ve memurdur (7,2).

4.1.5. Baba Mesleği

Tablo 5. Baba mesleği

	N	%
Öğretmen, öğretim görevlisi	41	26,8
Memur	22	14,4
İşçi	8	5,2
Esnaf	30	19,6
Mühendis, mimar	20	13,1
Doktor	14	9,2
Şoför	1	,7
Asker	14	9,2
Bankacı	1	,7
Avukat	1	,7
Çiftçi	1	,7
Toplam	153	100,0

Baba mesleklerine baktığımızda, en fazla öğretmen-öğretim görevlisi (%26,8) gelmektedir, onu esnaf (%19,6), memur (14,4), mühendis-mimar (%13,1), doktor (9,2) ve asker (9,2) mesleklerini izlemektedir.

4.1.6 Anne ve baba öğrenim durumu

Tablo 6. Anne ve baba öğrenim durumu

	Anne öğrenim durumu		Baba öğrenim durumu	
	N	%	N	%
Okur-yazar değil	1	,7	-	-
İlkokul	12	7,8	7	4,6
Ortaokul	10	6,5	6	3,9
Lise	34	22,2	28	18,3
Üniversite	92	60,1	95	62,1
Lisansüstü	4	2,6	17	11,1
Toplam	153	100,0	153	100,0

Anne ve baba öğrenim durumlarına baktığımızda, hem anne hem de baba öğrenim durumunda en fazla üniversite mezunu vardır. Onu lise mezunları takip etmektedir.

4.1.7. Ailenin ortalama aylık geliri

Tablo 7. Aylık gelir

	N	%
500 tl'den az	1	,7
500-1000 tl arası	8	5,2
1000-1500 tl arası	18	11,8
1500-2000 tl arası	27	17,6
2000-3000 tl arası	19	12,4
3000-4000 tl arası	49	32,0
4000 tl'den fazla	31	20,3
Toplam	153	100

Ailelerin ortalama aylık geliri en fazla, %32 ile 3000-4000 tl arası ve %20,3 ile 4000 tl ve yukarısidir.

4.2. Bilsem Öğrencilerinin Özellikleri Ve İlgi Alanları

4.2.1. Boş Zaman Değerlendirme-İnternet Kullanma ve Kitap Okuma Durumu

Tablo 8. Boş zaman değerlendirme

	N	%
Oyun oynarım	43	28,1
Müzik dinlerim	15	9,8
Kitap okurum	63	41,2
TV izlerim	16	10,5
Sinemaya-tiyatroya giderim	2	1,3
Spor yaparım	14	9,2
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %41,2'si boş zamanlarında kitap okuduğunu belirtirken, %28,1'i oyun oynamaktadır.

Tablo 9. Boş zaman değerlendirmenin cinsiyete göre farklılaşma durumu

	Boş zaman değerlendirme						Toplam
	Oyun oynarım	Müzik dinlerim	Kitap okurum	TV izlerim	Sinemaya-tiyatroya giderim	Spor yaparım	
Kız	8	10	38	8	2	1	67
	11,9%	14,9%	56,7%	11,9%	3,0%	1,5%	100,0%
	18,6%	66,7%	60,3%	50,0%	100,0%	7,1%	43,8%
	5,2%	6,5%	24,8%	5,2%	1,3%	,7%	43,8%

Erkek	35	5	25	8	0	13	86
	40,7%	5,8%	29,1%	9,3%	,0%	15,1%	100,0%
	81,4%	33,3%	39,7%	50,0%	,0%	92,9%	56,2%
	22,9%	3,3%	16,3%	5,2%	,0%	8,5%	56,2%
Toplam	43	15	63	16	2	14	153
	28,1%	9,8%	41,2%	10,5%	1,3%	9,2%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	28,1%	9,8%	41,2%	10,5%	1,3%	9,2%	100,0%

Boş zamanları değerlendirme durumu cinsiyete göre de değişmektedir. Erkekler kızlara oranla daha fazla oyun oynarken kızlar erkeklere oranla daha fazla kitap okuyup müzik dinlemektedir. Spor yapma oranı erkeklerde kızlara oranla daha yüksektir.

Tablo 10. İnternet kullanma

	N	%
Evet	152	99,3
Hayır	1	,7
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse yüzde yüzü internet kullanmaktadır. Hemen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bilgisayar ve internet kullanma oranları hızla artmaktadır. Pek çok bakımdan bilgisayar ve internet kullanımı günümüzün olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Bilgiye ulaşma, yenilikleri ve gelişmeleri takip etme ve paylaşım açısından, çok da sağlıklı olmasa da, internetin kullanılmaması günümüzde neredeyse olanaksız hale gelmektedir. Yeniliklere, teknolojik gelişmelere açık ve meraklı olan üstün yetenekliler için internet hem bilgilerini artırıcı hem de meraklanı giderici çok geniş bir kaynaktır. Bu bakımdan üstün yetenekli öğrencilerin bu duruma kayıtsız kalması beklenilmeyecek bir durumdur.

Tablo 11. İnterneti kullanma amacı

	N	%
Ödevlerimi araştırmak için	70	45,8
Bilimsel konularda araştırma yapmak için	34	22,2
MSN, Facebook vb. için	17	11,1
Oyun oynamak için	31	20,3
Kullanmıyorum	1	,7
Toplam	153	100,0

Öğrenciler interneti en fazla, ödev araştırmak (%45, 8), bilimsel konularda araştırma yapmak (%22, 2) ve oyun oynamak için (%20, 3) kullanmaktadır. İnternet bilgi bakımından çok geniş bir kaynak olsa da doğru ve eksiksiz bilgiye ulaşmada çok yeterli ve güvenilir bir kaynak olduğu söylenemez. Bu bakımdan öğrencilere, internetin bilgiye ulaşmada en doğru nasıl kullanılması gerektiğinin yanında bilgiye ulaşmada diğer kaynakların tanıtımı ve onlardan nasıl faydalanılacağı da mutlak suretle verilmesi gerekmektedir.

Tablo 12. İnternet kullanma amacının cinsiyete göre değişme durumu

	İnterneti kullanma amacı				Toplam
	Ödevleri- mi araç- tırmak için	Bilimsel konu- larda araştırma yapmak için	MSN, Fecebook vb. için	Oyun oy- namak için	
Kız	36	13	12	6	67
	53, 7%	19, 4%	17, 9%	9, 0%	100, 0%
	51, 4%	38, 2%	70, 6%	19, 4%	43, 8%
	23, 5%	8, 5%	7, 8%	3, 9%	43, 8%
Erkek	34	21	5	25	86
	39, 5%	24, 4%	5, 8%	29, 1%	100, 0%
	48, 6%	61, 8%	29, 4%	80, 6%	56, 2%
	22, 2%	13, 7%	3, 3%	16, 3%	56, 2%
Toplam	70	34	17	31	153
	45, 8%	22, 2%	11, 1%	20, 3%	100, 0%
	100, 0%	100, 0%	100, 0%	100, 0%	100, 0%
	45, 8%	22, 2%	11, 1%	20, 3%	100, 0%

İnternetin kullanımı öğrenciler arasında cinsiyete bağlı olarak da değişmektedir. Kızlar (%51, 4) ve erkekler (%39, 5) en fazla ödevlerini araştırmak için interneti kullanmaktadır. Bunun yanında internetin, bilimsel konularda araştırma yapmak için kullanımı da kız ve erkek öğrencilerde yüksektir. Erkekler bilimsel konularda kızlara göre daha fazla araştırma yaparken, internetin facebook, msn vb. için kullanımı kız öğrencilerde daha fazla olmaktadır.

Tablo 13. İnternet kullanma amacının yaşa göre değişme durumu

	İnterneti kullanma amacı					Toplam
	Ödevle- rimi araç- tırmak için	Bilimsel ko- nularla araç- tırma yap- mak için	MSN, Fecebook vb. için	Oyun oynamak için	Kul- lanımı yapma durum	
9-10 yaş	44	16	2	14	1	77

	57,1%	20,8%	2,6%	18,2%	1,3%	100,0%
	62,9%	47,1%	11,8%	45,2%	100,0%	50,3%
	28,8%	10,5%	1,3%	9,2%	,7%	50,3%
11-12 yaş	21	12	6	10	0	49
	42,9%	24,5%	12,2%	20,4%	,0%	100,0%
	30,0%	35,3%	35,3%	32,3%	,0%	32,0%
	13,7%	7,8%	3,9%	6,5%	,0%	32,0%
13-14 yaş	4	4	6	7	0	21
	19,0%	19,0%	28,6%	33,3%	,0%	100,0%
	5,7%	11,8%	35,3%	22,6%	,0%	13,7%
	2,6%	2,6%	3,9%	4,6%	,0%	13,7%
15-16 yaş	1	2	3	0	0	6
	16,7%	33,3%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
	1,4%	5,9%	17,6%	,0%	,0%	3,9%
	,7%	1,3%	2,0%	,0%	,0%	3,9%
Toplam	70	34	17	31	1	153
	45,8%	22,2%	11,1%	20,3%	,7%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	45,8%	22,2%	11,1%	20,3%	,7%	100,0%

İnternet kullanımı yaşa bağlı olarak da farklılık göstermektedir. Ödevleri araştırma durumu yaş ilerledikçe düşmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında öğrencilerin yaşları ilerledikçe farklı kaynakları kullanma ve ulaşma becerilerinin artması etken olabilir. Facebook, msn gibi uygulamaların yaş ilerledikçe arttığı görülmektedir. Yaşları ilerledikçe daha fazla sosyalleşen ve farklı arkadaş çevreleri edinen öğrenciler özellikle internetteki popüler uygulamalara kayıtsız kalamamakta ve onları etkin şekilde kullanmaktadır.

Tablo 14. Kitap okuma durumu

	N	%
Evet	151	98,7
Hayır	2	1,3
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse tamamı kitap okumaktadır. Erken dil gelişimine ve yüksek bir kelime dağarcığına sahip olan üstün yetenekli öğrencilerin bu özelliklerinin gelişmesinde erken yaşta başlayan kitap okuma alışkanlığının rolü büyük-

tür. Bunun yanında elde ettikleri akademik başarı, geniş hayal gücü ve yaratıcılık özelliklerinin gelişmesinde de kitap okuma alışkanlıkları etkili olmaktadır.

Tablo 15. En çok okunan kitap türü

	N	%
Öykü, hikâye	44	28,8
Roman	68	44,4
Okumuyorum	1	,7
Bilimsel araştırma, inceleme	31	20,3
Çizgi roman	1	,7
Macera	7	4,6
Kişisel gelişim	1	,7
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler en fazla roman (%44,4), öykü, hikâye (%28,8) ve bilimsel araştırma inceleme kitapları (%20,3) okumaktadır.

Tablo 16. En çok okunan kitap türünün yaşa bağlı olarak değişimi

	En çok okunan kitap türü				Toplam
	Öykü, hikâye	Roman	Bilimsel araştırma, inceleme	Macera	
9-10 yaş	32	27	15	1	77
	41,6%	35,1%	19,5%	1,3%	100,0%
	72,7%	39,7%	48,4%	14,3%	50,3%
	20,9%	17,6%	9,8%	,7%	50,3%
11-12 yaş	11	24	10	4	49
	22,4%	49,0%	20,4%	8,2%	100,0%
	25,0%	35,3%	32,3%	57,1%	32,0%
	7,2%	15,7%	6,5%	2,6%	32,0%
13-14 yaş	1	12	6	2	21
	4,8%	57,1%	28,6%	9,5%	100,0%
	2,3%	17,6%	19,4%	28,6%	13,7%
	,7%	7,8%	3,9%	1,3%	13,7%
15-16 yaş	0	5	0	0	6
	,0%	83,3%	,0%	,0%	100,0%
	,0%	7,4%	,0%	,0%	3,9%
	,0%	3,3%	,0%	,0%	3,9%
Toplam	44	68	31	7	153
	28,8%	44,4%	20,3%	4,6%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	28,8%	44,4%	20,3%	4,6%	100,0%

Okunan kitap türleri yaşa bağlı olarak değişmektedir. Öğrencilerin gelişimlerine ve seviyelerine uygun olarak küçük yaşlarda daha çok öykü, hikâye okunurken, yaş ilerledikçe roman okuma oranları artmaktadır. Bunun yanında yaş ilerledikçe öğrencilerde bilimsel konulara ilginin artmasının sonucu olarak bilimsel araştırma ve inceleme kitaplarını okuma oranları da artmaktadır.

4.2.2. Bilimsel Anlamda İlgi Alanları Ve Meslek Düşünceleri

Tablo 17. İleride düşünülen meslek

	N	%
Öğretmen	7	4,6
Doktor	53	34,6
Subay, polis	8	5,2
Bilim adamı, akademisyen	53	34,6
Avukat	9	5,9
Mühendis, mimar	19	12,4
Sporcu	2	1,3
Sanatçı	2	1,3
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler eşit oranda (%34,6) bilim adamı, akademisyen ve doktor olmayı istemektedir. Bunu %12,4 oranında mühendis, mimar takip etmektedir. Genel olarak, ilköğretim ve liseye devam eden öğrenciler arasında toplumda prestijli görülen ve maddi anlamda iyi bir getirisi olduğu düşünülen mesleklere karşı bir ilgi vardır. Ancak bilim adamı, akademisyen bu dönemdeki öğrencilerin çok fazla düşündüğü meslekler değildir. Bu anlamda, bilim ve sanat merkezlerinde bilim ve bilimsel çalışmalar hakkında daha çok bilgi sahibi olan ve bilimsel çalışma ve projelerin içinde daha fazla yer alan öğrencilerin bilim adamı ve akademisyen olmayı istemeleri, bilim sanat merkezlerinin üstün yetenekli öğrencilerde bilime karşı bir merak uyandırdığı ve bilimsel konulara ilgilerini çektiği sonucunu verebilir. Bu bağlamda, bilim sanat merkezleri üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak, onlara yeni ufuklar açmakta ve bilime olan ilgi ve meraklarını artırmaktadır. Özellikle yapılan projelerle ve laboratuvar çalışmaları ile öğrencilerin bilime ve bilimsel çalışmalara olan ilgi ve merakına cevap verebilmektedir.

Tablo 18. İlgi çeken bilimsel-sanatsal çalışmalar

	N	%
Fen-Matematik bilimleri	114	74,5

Sosyal bilimler	12	7, 8
Sanatsal çalışmalar	27	17, 6
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrenciler en fazla fen-matematik bilimleri (%74, 5) ilgileri çekmektedir. Bunu %17, 6 ile sanatsal çalışmalar ve %7, 8 ile sosyal bilimler takip etmektedir.

Tablo 19. Bilim adamı olsa çalışmak istediği alan

	N	%
Fen bilimleri	100	65, 4
Sosyal bilimler	18	11, 8
Matematik	35	22, 9
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrenciler “bilim adamı olsanız hangi alanda çalışmak istersiniz?” sorusuna %65, 4 oranında fen bilimleri, %22, 9 oranında matematik ve %11, 8 oranında sosyal bilimler olarak cevap vermiştir. Görüldüğü gibi öğrencilerin ilgisini daha çok fen ve matematik bilimleri çekmektedir. Bu durumun oluşmasında bilim deyince akla daha çok fen bilimleri ve laboratuvar çalışmalarının gelmesidir. Toplumumuzda da bu yönde oluşmuş bir algı vardır. Genel olarak, gerek meslek gerekse de bilim olarak fen ve matematik bilimleri sosyal bilimlere göre daha ön planda görülmekte, aileler çocuklarını daha çok fen ve matematik bilimlerine yönlendirmektedirler. Oysaki sosyal bilimler özellikle son yıllarda meydana gelen gelişimleri ile birlikte oldukça önemli bir konuma gelmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların artması bu alanlara olan ilginin de artmasını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, öğrencilere bilim ve sanat merkezlerinde sosyal bilimler ve sosyal bilimlerde yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilerek ve sosyal bilimler ile ilgili dersler daha çekici hale getirilerek bu alana ilgi artırılabilir. Aynı durum sanat alanı için de geçerlidir. Merkeze seçilen öğrencilerin şu an sadece zihinsel yetenekten seçiliyor olması, sanat alanında yetenekli öğrencilerin elenmesine ve ihtiyaçları olan eğitimi almadan körelmelerine ve yok olup gitmelerine neden olacaktır. Bu bağlamda, bilim sanat merkezlerine öğrenci seçiminin çok yönlü olması gerekmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin bilimsel ve akademik alandaki ilgilerinin yanında sosyal yanları da güçlüdür. Üstün yetenekli öğrenciler özellikle ahlaki ve toplumsal de-

ğerlere duyarlı ve bağılıdır. Geniş bir ilgi alanları vardır. Dünya sorunlarına ve toplumsal sorunlara ilgili ve duyarlıdır. Bu bağlamda, öğrencilere “sizce dünyanın ve Türkiye’nin en büyük sorunu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar öğrencilerin dünya ve Türkiye’nin sorunlarına karşı ilgili ve meraklı olduğunu göstermektedir. Dünyanın en büyük sorunu olarak küresel ısınma ve iklim değişikliklerini belirtmeleri (%62, 1) öğrencilerin gündemi iyi takip ettiklerinin bir göstergesidir, bunu %20, 8 ile ekonomik sorunlar ve yoksulluk, %17 ile savaşlar takip etmektedir. Bunun yanında Türkiye’nin en büyük sorunu olarak gördükleri şeyler, Türkiye’de gündemi oluşturan ve üzerinde en çok tartışılan konular olması bakımından anlamlıdır. Türkiye’nin en büyük sorunu olarak % 39, 9 ile ekonomik sorunlar ve yoksulluk, %33, 3 ile terör ve % 26, 8 ile hoşgörüsüzlüğe dikkat çekmektedirler.

Tablo 20. Dünyanın en büyük sorunu

	N	%
Savaşlar	26	17,0
Ekonomik sorunlar, yoksulluk	32	20,9
Küresel ısınma, iklim değişiklikleri	95	62,1
Toplam	153	100,0

Tablo 21. Türkiye'nin en büyük sorunu

	N	%
Ekonomik sorunlar, yoksulluk	61	39,9
Terör	51	33,3
İnsanların birbirlerine hoşgörülle yaklaşmaları	41	26,8
Toplam	153	100,0

4.2.3. Bilim Sanat Merkezi Hakkındaki Düşünceleri

Malatya Bilim ve Sanat Merkezinde anketimizi uyguladığımız öğrencilerin %68'i destek eğitimi, %22,2'si bireysel yetenekleri fark ettirici programa, %8,5'i özel yetenekleri geliştirici programa ve %1,3'ü proje programına devam etmektedir ve öğrencilerin tamamı bilim ve sanat merkezine gelmekten dolayı memnundur.

Tablo 22. Bilsem'de ki grubu

	N	%
Evet	153	100, 0

Tablo 23. Bilsem'e gelmekten memnun mu?

	N	%
Destek eğitimi	104	68,0
Bireysel yetenekleri Fark ettirici program	34	22,2
Özel yetenekleri geliştirici program	13	8,5
Proje dönemi	2	1,3
Toplam	153	100,0

Tablo 24. Bilsem ayrı bir yük getiriyor mu?

	N	%
Evet	30	19,6
Hayır	123	80,4
Toplam	153	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %19,6'sı bilim sanatın kendilerine ayrı bir yük getirdiğini, %80,4'ü ayrı bir yük getirmediğini belirtmiştir. Sonuçta, bilim ve sanat merkezine kayıtlı olan ve devam eden öğrenciler örgün eğitimlerine devam etmekte olup okullarının dışında merkeze devam etmektedir. Bu bakımdan, merkeze devam eden öğrenciler bir yandan kendi okullarına, bir yandan eğer gidiyorlarsa dersane, etüt veya özel derslere devam etmektedir. Bu durum öğrencilerin çok yoğun bir tempo da olmalarına neden olmaktadır. Ancak öğrencilerin büyük çoğunluğu merkezin bir yük getirmediğini düşünüp, merkeze istekli gelmektedir. Bu da merkezin öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebildiğini gösterir.

Tablo 25. Merkezin öğrencilere ayrı bir yük getirmesinin programlara bağlı olarak değişimi

	Bilsem ayrı bir yük getiriyor mu?		Toplam
	Evet	Hayır	
Destek eğitimi	18	86	104
	17,3%	82,7%	100,0%
	60,0%	69,9%	68,0%
	11,8%	56,2%	68,0%
Bireysel yetenekleri Fark ettirici program	8	26	34
	23,5%	76,5%	100,0%
	26,7%	21,1%	22,2%
	5,2%	17,0%	22,2%
Özel yetenekleri geliştirici program	4	9	13
	30,8%	69,2%	100,0%
	13,3%	7,3%	8,5%
	2,6%	5,9%	8,5%
Proje	0	2	2

	, 0%	100, 0%	100, 0%
	, 0%	1, 6%	1, 3%
	, 0%	1, 3%	1, 3%
Toplam	30	123	153
	19, 6%	80, 4%	100, 0%
	100, 0%	100, 0%	100, 0%
	19, 6%	80, 4%	100, 0%

Merkezin öğrencilere ayrı bir yük getirmesi durumu programlar ilerledikçe artmaktadır. Destek eğitimi programına devam eden öğrenciler, ilköğretim 3. ve 4. sınıf seviyesinde olan öğrencilerdir. Bireysel yetenekleri fark ettirici program ilköğretim 5. ve 6. sınıf, özel yetenekleri geliştirici program ilköğretim 7. ve 8. sınıf ve proje dönemi ortaöğretim dönemini kapsamaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin ders yükleri, örgün eğitimde sınıf ilerledikçe arttığı düşünüldüğünde merkezde programlar ilerledikçe merkezin ayrı bir yük getirmesi durumu doğal karşılanmalıdır.

Tablo 26. Bilsem'deki eğitimden memnun mu?

	N	%
Evet	153	100, 0

Tablo 27.

Merkezin olanakları

yeterli mi?

	N	%
Evet	122	79, 7
Hayır	31	20, 3
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi merkezde verilen eğitimden memnundur. %79, 7'si merkezin olanaklarını yeterli bulurken, %20, 3'ü olanakları yeterli bulmamaktadır.

Tablo 28. Merkezdeki eksiklikler

	N	%
Araç-gereç donanım eksik	15	9, 8
Fiziksel koşullar (Bina, derslik, laboratuvar vb.) eksik	14	9, 2
Deney, araştırma ve inceleme olanakları yetersiz	11	7, 2
Eksik yok	113	73, 9
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrenciler merkezde eksiklik olarak araç-gereç donanım(%9, 8), fiziksel koşullar (9, 2) ve deney-araştırma-inceleme (7, 2) olanaklarını belirtmişlerdir. Eksik olmadığını belirtenlerin oranı %73, 9'dur.

Tablo 29. Merkezde görülen eksikliklerin programa bağlı değişimi

	Merkezdeki eksiklikler				Toplam
	Araç-gereç donanım eksik	Fiziksel koşullar (Bina, derslik, laboratuvar vb.) eksik	Deney, araştırma ve inceleme olanakları yetersiz	Eksik yok	
Destek eğitimi	4	9	7	84	104
	3, 8%	8, 7%	6, 7%	80, 8%	100, 0%
	26, 7%	64, 3%	63, 6%	74, 3%	68, 0%
	2, 6%	5, 9%	4, 6%	54, 9%	68, 0%
Özel yetenekleri geliştirici program	2	0	2	9	13
	15, 4%	, 0%	15, 4%	69, 2%	100, 0%
	13, 3%	, 0%	18, 2%	8, 0%	8, 5%
	1, 3%	, 0%	1, 3%	5, 9%	8, 5%
Bireysel yetenekleri Fark ettirici program	9	5	2	18	34
	26, 5%	14, 7%	5, 9%	52, 9%	100, 0%
	60, 0%	35, 7%	18, 2%	15, 9%	22, 2%
	5, 9%	3, 3%	1, 3%	11, 8%	22, 2%
Proje	0	0	0	2	2
	, 0%	, 0%	, 0%	100, 0%	100, 0%
	, 0%	, 0%	, 0%	1, 8%	1, 3%
	, 0%	, 0%	, 0%	1, 3%	1, 3%
Toplam	15	14	11	113	153
	9, 8%	9, 2%	7, 2%	73, 9%	100, 0%
	100, 0%	100, 0%	100, 0%	100, 0%	100, 0%
	9, 8%	9, 2%	7, 2%	73, 9%	100, 0%

Merkezdeki olanakların eksikliği düşüncesi programlar ilerledikçe artmaktadır. Bunun en önemli nedeni, programlar ilerledikçe öğrencilerin bilgi ve becerilerinin artmasına bağlı olarak beklentilerinin yükselmesi olabilir. Programlar ilerledikçe ve öğrencilerin donanımı ve bilgi düzeyi arttıkça beklentileri yükselmekte, ilgi alanları genişlemekte ve daha çok uygulama yapmak istemektedirler. Bunun sonucunda, merkezin olanakları öğrencilerin beklentilerine uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 30. Bilsem'in katkısı

	N	%
Evet, çok	119	77, 8
Bazen	34	22, 2
Toplam	153	100, 0

Öğrencilerin %77, 8'i bilim ve sanat merkezinin kendilerine katkısının çok olduğunu, %22, 2'si bazen katkısı olduğunu belirtmiştir. Sonuçta, öğrenciler bilim ve sanat merkezinin kendilerine katkısı olduğunu düşünmektedir.

Tablo 31. Bilsem'in katkısının yaşa bağlı olarak değişimi

	Bilsem'in katkısı		Toplam
	Evet, çok	Bazen	
9-10 yaş	67	10	77
	87, 0%	13, 0%	100, 0%
	56, 3%	29, 4%	50, 3%
	43, 8%	6, 5%	50, 3%
11-12 yaş	36	13	49
	73, 5%	26, 5%	100, 0%
	30, 3%	38, 2%	32, 0%
	23, 5%	8, 5%	32, 0%
13-14 yaş	14	7	21
	66, 7%	33, 3%	100, 0%
	11, 8%	20, 6%	13, 7%
	9, 2%	4, 6%	13, 7%
15-16 yaş	2	4	6
	33, 3%	66, 7%	100, 0%
	1, 7%	11, 8%	3, 9%
	1, 3%	2, 6%	3, 9%
Toplam	119	34	153
	77, 8%	22, 2%	100, 0%
	100, 0%	100, 0%	100, 0%
	77, 8%	22, 2%	100, 0%

Araştırmaya katılan öğrencilerde merkezin katkısının öğrencilerin yaşı ve merkezdeki programları ilerledikçe düştüğünü düşünmektedir. Öğrencilerin yaşı ve programları ilerledikçe ilgi, beklenti ve ihtiyaçları artmaktadır. Bu durumda merkezde öğrencilerin gerek örgün eğitimlerine, gerek ilgi ve ihtiyaçlarına gerekse de hayatlarına katkı sağlayacak etkinlikler ve uygulamalar yapamazsa üstün yetenekli öğrencilere olan katkısı tartışılır hale gelebilecektir.

Tablo 32. Bilsem bilime ve sanata bakışınızdı değiştirdi mi?

	N	%
Evet, değiştirdi	140	91, 5
Hayır, değiştirmede	13	8, 5
Toplam	153	100, 0

“Bilim ve Sanat Merkezi bilime ve sanata olan bakış açınızı değiştirdi mi?” sorusuna, öğrencileri %91, 5’i “evet değiştirdi”, %8, 5’i “hayır, değiştirmedim” yanıtını vermiştir.

Tablo 33. Bilime ve sanata bakışınız ne yönde değişti?

	N	%
Derslerime daha çok çalışıp başarılı oldum	17	11, 1
Kendime güvenim arttı-kendimi geliştirmeye başladım	7	4, 6
Fark olmadı	12	7, 8
Bilime ve sanata ilgim arttı	80	76, 5
Toplam	153	100, 0

Merkez, öğrencilerin bilime ve sanata olan bakış açısını, öğrencilerin bilime ve sanata ilgisini artıracak yönde değiştirmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren bilime ve sanata olan ilgisinin artması üstün yetenekli öğrencilerin toplumun üreten bireyleri ve lokomotif olma beklentilerine çok olumlu katkı sağlayacağı aşikârdır.

Tablo 34. Öğrencilerin merkeze devam durumu

	N	%
Evet, sürekli devam ediyorum	91	59, 5
Çoğunlukla devam ediyorum	4	2, 6
Arada sırada devam etmediğim oluyor	57	37, 3
Çoğu zaman devam etmiyorum	1	, 7
Toplam	153	100, 0

Araştırmaya katılan öğrenciler merkeze çoğunlukla devam etmektedir. Devam edemeyenler de en çok (%26, 8) okul dersleri ve ödevlerin yoğunluğundan dolayı devam etmemektedir. Bunu %8, 5 ile dersane ve özel derslerden dolayı devam edemeyenler takip etmektedir.

Tablo 35. Öğrencilerin merkeze devam etmeme nedeni

	N	%
Okul dersleri ve ödevlerin yoğunluğu yüzünden	41	26, 8
Dersane ve özel derslerden dolayı	13	8, 5
İstediğim birime seçilemediğim için	2	1, 3
Merkezin bana katkısı olmadığı için	1	, 7

Devam ediyorum	88	57,5
Çok yorulduğum için	6	3,9
Sevmediğim derslerden dolayı	1	,7
Ulaşım probleminden dolayı	1	,7
Toplam	153	100,0

Bilim ve Sanat Merkezlerin sorunlarının başında öğrencilerin merkezlere olan devam problemi gelmektedir. Destek eğitimi programına devam eden öğrencilerin devam konusunda herhangi bir sıkıntısı olmasa da programlar ilerledikçe öğrencilerin merkeze devamları oldukça azalmakta hatta bir noktadan sonra merkezle ilişkilerini kesmektedirler. Bu durumun yaşanmasındaki en büyük etken öğrencilerin örgün eğitimde bir üst eğitim kurumuna geçmek için girdikleri sınavlardır. Bu bağlamda liseye giriş ve üniversiteye giriş sınavları ve bu sınavlar için yapılan hazırlıklar, öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerini devamını oldukça etkilemektedir. Öğrenciler bir yandan okula, bir yandan dersane veya özel derslere devam ederken isteseler dahi bilim ve sanat merkezlerine devam edememektedirler. Böylece üstün yetenekliler sistemin kurbanı olmakta ve ihtiyaç duydukları tarzda eğitim veren bilim ve sanat merkezlerinden yeterince yararlanamamaktadırlar.

Sonuç

Üstün yetenekli öğrenciler artı bir değerdir. Bu artı değerın toplumların gelişmesinde doğru bir şekilde kullanıldığı takdirde çok olumlu sonuçlar vereceği açıktır. Bu bağlamda, üstün yetenekli öğrencilerin tespiti ve eğitimi üzerinde durulması gereken çok önemli bir konudur. Pek çok ülke geçmişte ve günümüzde üstü yetenekli öğrencilerin eğitimi için özel çaba sarf etmekte ve bu öğrencileri toplumun ve tüm insanlığın yararına olacak şekilde yetiştirmeye çalışmaktadır. Ülkelerin toplam nüfusunun sadece %2'si nin üstün yetenekli olduğunun kabul edildiği düşünülduğünde, üstün yeteneklilerin eğitiminin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır.

Ülkemizde de bu güne kadar üstün yeteneklilerin eğitimi için bazı çalışmalar ve uygulamalar yapılmış olsa da bunlar hiçbir zaman yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Günümüzde, pek çok ilde açılan ve açılmaya devam eden Bilim ve Sanat Merkezleri üstün yeteneklilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Bilim ve sanat Merkezleri üstün yetenekli öğrencileri ilköğretim seviyesinde tespit edip onlara ihtiyaç duydukları tarzda eğitim vermeyi amaçlayan kurumlardır. Ancak Bilim Sanat Merkezlerinin tarihinin çok eski olmaması ve pek çok ilde henüz yeni denilebilecek tarihlerde açılması merkezlerle ilgili pek çok sorunu beraberinde getirmektedir.

Öncelikle Bilim Sanat Merkezlerinde uygulanan eğitim programı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.10.2001 tarih ve 370 sayılı kararı ile yürürlüğe giren yönergesine uygun olarak yapılmaktadır. Henüz bir yönetmeliğin çıkmaması ve programın bir yönerge ile devam ediyor olması en büyük eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok bakımdan ihtiyaçlara cevap vermeyen ve eksik kalan yönerge yerine yönetmeliğin en kısa zamanda çıkması merkez yönetimlerini ve öğretmenlerini, karanlıkta kalan ve farklı uygulamalara yol açan hususları aydınlatması bakımından hayati derecede önem taşımaktadır.

Bilim ve Sanat Merkezleri üstün yetenekli öğrencilerin bir araya geldiği, aynı ortamda çalışıp kaynaştığı yerlerdir. Bu yüzden üstün yeteneklilerin eğitiminde önemli bir yer tutmaktadırlar. Kendileri gibi üstün yetenekli öğrencilerle bir araya gelen ve beraber çalışma ortamı bulan öğrenciler, böylece yalnız olmadığını hissetmekte ve kendi ilgi ve yeteneklerine yakın arkadaşlar edinip onlarla aynı ortamı paylaşarak toplum içinde yetenekleri fark edilmeden yok olup gitmeleri engellenmektedir. Ancak, Bilim ve Sanat Merkezlerindeki önemli bir eksiklik, sanat alanından öğrenci seçilmemesidir. Bu uygulama, sanat alanında üstün yetenekli olan öğrenciler küçük yaşlarda fark edilmeden yeteneğinin sönmesine veya çok geç fark edilmesine yol açacaktır. Bu yüzden sadece zihinsel alanda değil sanat alanında da öğrenci seçilmesi muhakkak gerekli bir uygulama haline getirilmelidir.

Bunun yanında merkezlerin pek çoğunda önemli derecede öğretmen açığı bulunmaktadır. En son 2008 yılında yapılan ve üç yılda bir yapılacağı söylenen ancak hala yapılamayan Bilsem öğretmenliği için öğretmen alımının acilen yapılması gerekmektedir. Çünkü pek çok merkezde öğretmen ihtiyacı görevlendirmeler yolu ile sağlanmakta, ancak bu uygulama çok da sağlıklı sonuçlar vermemektedir.

Bilim ve Sanat Merkezlerinin karşı karşıya olduğu önemli bir diğer sorunda bina, araç- gereç ve donanım ihtiyacıdır. Pek çok bilim ve sanat merkezi yeterli binaya ve donanıma sahip olmadan eğitim vermeye çalışmaktadır. Ancak olanakları yeterli olmadığı için üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde onların ihtiyacını karşılayacak tarzda eğitim vermekte zorlanmaktadır. Bu yüzden hemen her ilde bilim ve sanat merkezlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak tarzda binaların yapımı ve gereken donanımın sağlanması şarttır.

Sonuç olarak, üstün yetenekli öğrenciler özel eğitime muhtaçtır ve bu özel eğitim şu anda bilim ve sanat merkezleri tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda, bilim ve sanat merkezlerinin üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyacı olan tarzda bir

eğitim verebilmesi için eksikliklerinin giderilmesi ve her bakımdan tam donanımlı hale getirilmesi gerekmektedir. Üstün yetenekli öğrenciler bir ülkenin artı değeri, lokomotif ve geleceği olarak kabul ediliyorsa bu geleceğin temellerini sağlam atmak için şimdiden gerek çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- AKARSU, Füsün (2001): **Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları**, Eduser Yayınları, Ankara.
- ATAMAN, Ayşegül (1984): **“Üstün Zekâlı Çocuklara Ana-Babaları ve Öğretmenleri Nasıl Yardımcı Olabilir”**, A.Ü. Eğitim Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, Ankara Eğitim Fak. Yay.
- ATAMAN, Ayşegül (1998): **“Üstün Zekalılar ve Üstün Yetenekliler ”** (Ünite11), Özel Eğitim (Editör:S.Eripek), T.C.Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ATAMAN, Ayşegül (2004): **“Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar”**, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Hazırlayanlar: M.R.Şirin-A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ARKONAÇ, S.A. (2005): **Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- BAYMUR, Feriha (1996): **Genel Psikoloji**, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- BİLGİLİ, A.E. (2004): **“Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Sorunu”**, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Hazırlayanlar: M.R.Şirin-A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1992): **Eğitim Psikolojisi**, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- BUDAK, Selçuk (2005): **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- CUTTS N.E – MOSELEY N. (2004): **Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Ulusun En Büyük Kaynaklarından Birinin Harcanması Nasıl Önlenir** (Çeviren: İsmail Ersevimi), Özgür Yayınları, İstanbul.
- ÇAĞLAR, Doğan (2004): **“Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri”**, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Hazırlayanlar: M.R.Şirin-A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- DAĞLIOĞLU, H.E - ALEMDAR M. (2010): **“Üstün Yetenekli Bir Çocuğun Ebeveyni Olmak”**, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:18 No:3, sh:849-860.
- DAVASLIGİL, Ümit (2004): **“Üstün Çocuklar”**, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Hazırlayanlar: M.R.Şirin-A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- DÖNMEZ, N.B. (2004): **“Bilim ve Sanat Merkezleri’nin Kuruluş ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler”**, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı (Hazırlayanlar: A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili-M.R.Şirin-), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ENÇ, Mitat (2005): **Üstün Beyin Gücü Gelişim ve Eğitimleri**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

- ERSOY Ö. – AVCI N. (2004): “**Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler**”, Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Hazırlayanlar: M.R.Şirin-A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- HÖKELEKLİ H. – GÜNDÜZ T. (2004): “**Üstün Yetenekli Çocukların Karakter Özellikleri ve Değerler Eğitimi**”, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı (Hazırlayanlar: A.Kulaksızoğlu-A.E.Bilgili-M.R.Şirin-), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KARAKÜÇÜK S.A.- ORAL E.A. (2008): “**Eğitimde Bireysel Farklılıklar**”(Ünite v), Eğitim Psikolojisi, (Editörler:K.Ersanlı-E.Uzman), Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi**, 2001.
- MORGAN, C.T. (2009): **Psikolojiye Giriş**, Eğitim Akademi Yayınları, Konya.
- Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, **Üstün Yetenekli Çocuklar Durum Tespiti Komisyon Ön Raporu**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- WITY, Paul (1963): **Üstün Zekâlı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?** (Çeviren:İbrahim Özgentaş), MEB Yayım Müd. Basılı Eğitim Hiz. Hazırlama Mer., Ankara.